

TLAČOVÁ SPRÁVA

Názov podujatia: **MIROSLAV KNAP**

Usporiadateľ: Turčianska galéria v Martine v zriaďovateľskej pôsobnosti
Žilinského samosprávneho kraja

Dátum: 24.5.2018 – 2.9.2018

Miesto konania: Turčianska galéria, Daxnerova 2, 036 01 Martin

Názov správy: **ABECEDA FANTÁZIE**

Text:

Dňa 24.5.2018 sa v Turčianskej galérii v Martine uskutočnilo otvorenie výstavy umelca Miroslava Knapa.

Výstava Miroslava Knapa v Turčianskej galérii v Martine (2018) je prvou autorovou samostatnou výstavou na pôde tejto inštitúcie. Usporiadaná je s cieľom predstaviť umelcov výtvarný profil na pozadí kolekcie vybratých diel, vyznačiť ťažisko jeho tvorby a z umelecko - historického hľadiska - zhodnotiť jeho neodmysliteľný prínos do vývinu slovenského výtvarného umenia súčasnosti a budúcnosti. **Výstava predstavuje cca 50 diel z oblasti maliarskej, grafickej, kresby a ilustrácie**

Jeho tvorba sa v zásade vyznačuje prechodom od naratívneho princípu zobrazovania k asociatívnemu. Spočíva vo vytváraní maliarskych, kresbových, grafických diel „asamblážovým“ spôsobom. V technologickom význame to znamená zapájaním aj iných materiálov (ako je farebná hmota) do štruktúry maľby (sadra, maliarska stierka, papier a i.). Knap takto "imaginatívne" spája niekoľko prvkov, fragmentov reality, pohľadov a jej výsekov do spoločného celku, ktorý potom kresliarsky dotvára (tušom, perom, ceruzkou, farebnými ceruzkami a pod.). Vo výsledku prináša posolstvo, ktorého sémantická výpoveď je reintegráciou častí celku zloženého z niekoľkých prvkov preberajúcich na seba úlohu juxtapozície symbolov (stromy, deti, ženy, klauni, škriatkovia, šašovia,

pieroti a iné bytosti). Navyiac, v znásobenom viacvýznamovom posolstve (Cestovanie v čase, 2009, kombinovaná technika, Mág, 2009, kombinovaná technika, Bludisko myšlienok, 2009, kombinovaná technika, Iluzionista, 2010, kombinovaná technika, Loď bláznov, 2010, kombinovaná technika, Moderná sfinga, 2010, kombinovaná technika, Okno do minulosti, 2010, kombinovaná technika, Oko, 2010, kombinovaná technika). Vytvoril tak vlastnú podobu "imitácie asamblážového" obrazu, ktorý už nerozpráva v rovine priamej výpovede, no nechce ani hovoriť niečo úplne iné, než to čo je s rečou maľby a výpoveďou farby, tvaru a línie spracovanej ľudskými rukami, mozgom a očami, späť. Iste, jeho diela neodmietajú vstupnú rovinu estetickú výpovede, nenárokujú si však na jej funkčnosť a utilitarizmus.

Jeho maľby mužských a ženských tvárí, figúr škriatkov s povestnými čiapkami, rastlín, stromov a ich plodov meniacich sa na postavy evokujúce svojím výrazom typy ľudských charakterov, zvieratiek, myší, rýb s ľudskými hlavami, akýchsi obeliskov zo živých stromov, všakové tajuplné „zvonkohry“ plné antropomorfovaných, nie raz neurčitých figúr a figúriek bytostí z iného sveta, sa stotožnili so svojou vlastnou realitou. Reálnou prítomnosťou, no zároveň akoby od tejto reality odstupovali a predstupovali pred nás v novej – nadskutočnej realite. Akoby sa premietli do sféry vlastnej reakcie na osobné a spoločenské excesy a utópie doby, akcentujúc odstup, rešpekt a dištanc od páťosu, emócií, zmysel pre nonsens a absurditu, tak ako boli vnútené ľudstvu frustráciou z nastavajúcej postindustriálnej spoločnosti a jej všadeprítomných konzumných znakov.

Charakteristickým znakom takýchto reflexií vonkajšieho a vnútorného sveta sa stali Knapove maliarske, grafické a i. diela, ktoré sa pevným sumárnym tvarom a sýtymi farbami, prepisom konkrétneho motívu stromu do plochy obrazu zmenili na predmetné kompozície, založené na jeho sile - sile zobrazeného motívu meniaceho sa na príbeh s filozofickým podtextom podčiarknutý zároveň silou umelcovho maliarskeho gesta. Meditujúceho a lyrického. Nie sú to rozmerné práce plné akčných prejavov, konfrontácií duševných stavov umelca, ale skôr experimentálne polia na skúmanie média maliarskej reči. Smerujú za hranice obrazu a späť. Vždy sa však pohybujú v dimenziách maľby: ako maliarske znaky skutočnosti, alebo znaky maľby do ktorých je koncipovaná skutočnosť. Vibrujú medzi jedným a druhým pólom takto pochopenej interpretácie reality. Vďaka tomu predstavujú príklad maľby, ktorá skutočnosť nepopiera, zároveň ju však nekopíruje. Aj keď v nej možno vypozať odozvy informelu, action - painting, alternatívnej tvorby (s dematerializáciou maliarskej hmoty), všetko sa na v nich odohráva pomocou maliarskych prostriedkov a - s výslednými účinkami maľby. Maľby človeka o človeku - pre človeka. Svoju úlohu tu zohral existenciálny prístup k životu, spiritualita, ktorej význam v Knapovom prípade nie je osnovaný na psychoanalýze. Psychika ho púta len ako jeden z viacerých rozmerov života. Skôr mu ide o sumu životných princípov a skúseností. Krajina na jeho obrazoch je

nahá, nijako bližšie neurčená. Maliar do nej vkladá nervatúru dnešného sveta v podobe figúr a postáv navzájom prepletených, pospájaných v indiferentných, ale homogénnych strapcoch, ale aj rozpadajúcich sa, odčleňovaných odstredivou silou. To všetko vyvoláva pocity spojitosti s akýmsi pratvarom, ktorému vládne živočíšna, nepoškrvená, elementárna pudovosť, polarita stvorenia a zániku, súmraku i svitania. A tá pretrváva v jeho tvorbe do súčasnosti.

V rokoch 2010 - 2016 vytvoril Miroslav Knap sériu diel (obrazov, grafických listov, kresieb, ilustrácií), ktoré predstavujú nové variácie vyššie citovaných princípov. Kde okrem toho čo už bolo povedané, priniesol aj nový spôsob vkročenia do magického, poetického sveta v jeho tajomnej atmosfére. Pripomínajú zjavenia, plné pre nás dôverne známých, no neočakávaných stretnutí. Je v nich veľa magicko – realistického, no aj čosi surrealistické (surrealistické inšpirácie – ako vieme - sa väčšinou opierali o libidinózne, halucinačné zdroje, čo nie je Knapov). Zaliženeé sú na imaginatívnej osnove. Knap v nich hľadá východiská v spomienkach na človeka, vo vlastnej fantázii a snoch. V konfrontácii oboch týchto polarít - vo vzťahu medzi tvorcom a skutočnosťou. Sú to diela stelesňujúce skutočne neskutočné výjavy premietnuté do reálno - irrealných celkov, ktoré sa nápadne ponášajú na príbehy zo skutočného sveta, stávajú sa symbolmi našich túžob, úzkosti a melanchólie. Poznajúc v nich sami seba, svet v ktorom žijeme. Všetko sú to fantazijné kompozície s napohľad smiešnymi a tragikomickými figúrkami menších či stredných rozmerov, s klobúkmi a účesmi podobnými zvláštnym kuklám na hlave. Sú to v podstate výtvarné metafory, v skutočnosti vša prinášajú výpoveď o dobe, v ktorej žijeme a s ktorou sme nútení sa identifikovať. Tieto a ďalšie obrazy Miroslava Knapa sa stal - okrem iného - jeho vlastným príspevkom k „revitalizácii“ figúry, figurálneho maliarstva na Slovensku, odkláňajúceho sa od abstraktných vertikál a amorfných tvarov. Nie sú v pravom zmysle klasické, realistické. Mýli sa ten, kto v nich vidí "iba" podobizne ľudí, zvierat, živočíchov z tejto planéty. Z ich foriem, ktorých biomorfný tvar nás zvädza k presvedčeniu, že predstavujú akýsi živočíšny materiál, vyžaruje energia vystierajúca svoje ruky takpovediac smerom k nám. Niekedy z nich máme pocit, akoby sa stávali protagonistami sporu, konfliktu medzi divákom a umeleckým dielom. V niektorých badať pohyb od jemne zaoblených tvarov k ostrejším prvkom s tvrdšími hranami, pričom sú ivzápätí spájané do prekypujúcej masy, ktorá akoby zázrakom vyrástla priamo pred nami. Farba je svojbytnou kvalitou obrazu. Pochopená je ako materiál a médium, zároveň. Avšak inak, ako to robili povedzme umelci odchovaní na tradíciách kubistickej a postkubistickej estetiky. Farba je ponímaná objektívne ako vlastná realita, a zároveň estetický prvok diela.

Knapove obrazy predstavujú iný svet než svet našej všednej reality, svet, ktorý je s ňou a jej všednosťou, konfrontovaný. Sú to obrazy, ktoré svoju výtvarnú presvedčivosť a čistotu zastierajú

pred nami zrazu prekvapujúcimi šiframi, priam kaligrafickými záhadami, akýmisi grafickými inotajmi, tajomnými trojuholníkmi, elipsoidnými a kruhovými formami, ktoré majú tak ako vždy v dejinách umenia, svoje opodstatnenie. Preto nás zahaľujú imaginatívnym závojom ticha. Miro Knap maľuje obrazy plné citu, vzrušenia, ale aj melanchólie, smútku, radosti i sklamaní.

Potvrdzujú to ďalšie voľné cykly jeho diel, v ktorých sa vynára na povrch téma lásky, s účasťou viac či menj odhaľovanej, alebo skrývanej erotiky. Rozsiahla akrylová séria s touto orientáciou je sladko lyrizujúca, ale aj provokujúca hedonistickými torzami, či náznakmi aktov lásky. Prihovárajú sa vibrujúcim povrchom línií, tvarov a farieb vynárajúcich sa akoby z neznámeho sveta. Zdanlivý chaos škvŕn, plôch a plošiek farieb, ktoré oslovujú, prehovárajú k nám výpoveďou ako slová vo veršoch básnikov. Badať v nich radosť aj strach, obavu z čierneho mraku roztrhaných farieb, ale aj konflikt dobra a zla, rytmus a poriadok, aký hľadáme v živote. Snaží sa nám sprostredkovať vieru v toto poznanie, ktoré sa rovná našemu človečenstvu, ľudskej duši. Pripomínajú skutočné predlohy – ľudské telá, prírodné objekty, architektúry, súčasne bizarné objekty nefiguratívneho maliarstva čerpajúceho z odkazu minulosti, symbolizmu, metafyzického či fantazijného maliarstva, vyznačujúceho sa napospol jednotným základom: príznačnou mierou imaginácie a poetického nazerania na svet. Vyvierajú z prameňov duchovna, spirituality, meditácie a kreatívnej spontaneity. Odhaľujú existenciálnu podstatu nášho bytia, zašifrovanú v súhre reálneho i "neskutočného". Vyrástli z odkazu výtvarnej moderny, nevysýchajúcich prameňov imaginatívneho umenia, fantazijného realizmu, nefiguratívnej tvorby a abstrakcie spájanej s variovanou odozvou informelu.

Môžeme si pri nich, na pozadí ich vnímania položiť otázku: kam sa až dá zájsť vo svete nových hodnôt, kde neplatia jasne stanovené pravidlá a vynára sa na povrch eklektické vykrádanie hrobov v umení, ktorého príbeh sa podľa niekoho končí? Resp. kde jestvujú podnety na pokračovanie príbehu tohto konca, ktorý sa v skutočnosti neskončil a s najväčšou pravdepodobnosťou, ani neskončí? Sú to otázky, ktoré vyvstávajú pred nami, ktoré sa zrodili zo samotného jadra doby. Z nového a osobitého pohľadu na podstatu vecí.

PhDr. Ľubomír Podušel, CSc.
kurátor výstavy

Výstava bude pre návštevníkov Turčianskej galérie sprístupnená do 2. septembra 2018.